

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№9

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1128 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Postdan xaridgacha: influenser va ilg'or veb-ilova (PWA – progressive web app)ning chakana sotuvga real ta'siri	14
Abdulaziz Madjidov	
Ta'lim xizmatlari bozori samaradorligini oshirishda ta'lim klasterlarining roli	22
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Korxona raqobatbardoshligini oshirishda marketingning tovar strategiyasidan foydalanish holati.....	29
Xidirov Sherzod Olimovich	
O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni institutsionallashtirish: NFIS, Finlit.uz va ta'lim islohotlari	34
Irgashev Anvar Farxodovich	
Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasnifi	39
Umarov Bexzod Batirovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	43
Sheraliyev Axror Sodiqovich	
O'zbekiston Respublikasida moliyaviy bank xizmatlarini rivojlantirishning tendensiyalari, undan samarali foydalanish imkoniyatlari va konseptual jihatlarini	48
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
Metallurgiya korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish chet el tajribasi	54
Abdullayeva Matluba Nematovna	
Исследование связи между восприятием изменения климата и внедрением устойчивых методов ведения сельского хозяйства в Узбекистане	59
Светлана Ражабова, Бахром Миркасимов	
Surxondaryo viloyati qishloq xo'jalik tarmog'ini barqaror rivojlantirishni iqtisodiy-ekologik modellari	68
Abdug'aniyev Otabek Allajonovich, Xo'jamqulov Bekzod Turdaliyevich	
Milliy iqtisodiyotda real sektor salmog'i va uning o'zgarish tendensiyalari	75
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Isroilova Muhabbat Rustamjon qizi	
Qo'shilgan qiymatni soliqqa tortish uslubiyoti: xususiyatlari, vazifalari va muammolari	89
Xaitov Shuxrat Sharipboyevich	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi.....	94
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Transport tizimining rivojlanishi milliy iqtisodiy o'sishining asosi sifatida	98
Narziyev Umidjon Baxrillayevich	
Loyiha risklarini aniqlashda zamonaviy usullar va ularning samaradorligi.....	105
Marufhanov Davron Xasanovich	
Современные методы управления на железнодорожном транспорте в процессе трансформации системы.....	109
Кушакова Мамура Наримановна	
Финансовые механизмы и модели менеджмента в развитии устойчивой экономики транспортных компаний	115
Шарапова Гулчехра Рустамовна	
Kasbiy ta'limda o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini shakllantirish va baholashning innovatsion yondashuvlari	120
Maxkamova Zuhra Tursunpulotovna	
Audit ishi sifati darajasini oshirish yo'nalishlari.....	124
Qushmatov Otaxon Qurbonaliyevich	

Erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	131
Yuldashev Baxtiyor Gayradjonovich	
Ko'chmas mulk qiymatini baholash va uning ekonometrik tahlili	135
Jaloliddinova Mohira Alisher qizi	
Современные тенденции и вызовы бюджетно-макроэкономической политики в Узбекистане	142
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
Intellectual mulkda iqtisodiy mohiyat, mazmun hamda huquqiy jihat uyg'unligi	148
N.D.Maxmudova	
Axborot texnologiyalari asosida ta'limda loyiha boshqaruvida sun'iy intellekt va mashinali o'qitish imkoniyatlari	152
Xodjiyeva Durdona Abdurasolovna	
Концепция "Зеленого учета" и его значение для экономического развития.....	157
Умарова Зулайхо Турсуновна	
Iqtisodiyotning asosiy tarmoq va sohalariga kiritilgan investitsiyalarning joriy holati tahlili	166
Ismailova Kutlibeka Ulug'bek qizi	
O'zbekistonda yoshlar tashkiloti faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos jihatlari va rivojlanish bosqichlari	172
Usmonov Adxamjon A'zamjonovich	
O'zbekiston Respublikasi maxsus iqtisodiy zonalarini investitsion holatini hududlar kesimida tahlili.....	178
Anvarxonov Abdulatifxon Jamshidxon o'g'li	
Kichik biznes va o'rta biznesni rivojlantirish orqali aholi farovonligini ta'minlash.....	184
Ahmedov Oybek Turgunpulatovich, Nurqulov Nurbek Sirojiddin o'g'li	
Fiskal siyosat instrumentlari orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va legallashtirish metodologiyasi.....	189
Ergasheva Malikaxon Avazxon qizi	
Fond bozorida savdo strategiyasi va uni amalga oshirishga yo'nalishlari.....	192
Soliev Istam Ixtiyorovich	
Sanoat korxonalarini innovatsion rivojlantirishning asosiy tamoyillari	197
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda davlat boshqaruvi tizimining isloh qilinishi: Tajriba va istiqbollar.....	202
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
Iqtisodiyotning real sektorida investitsion loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti.....	209
Qosimova Lola Sultanovna	
Sanoat mahsulotlari eksportida logistika zanjirining uzluksizligini ta'minlash: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar.....	217
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
Soliq ma'murchiligiga zamonaviy texnologiyalarini joriy etish orqali qo'shilgan qiymat soliq ma'murchiligi bazasini kengaytirish yo'llari	222
Raxmonqulov Umidjon Rustam o'g'li	
Инновационные подходы к созданию проблемно-ориентированной системы прогнозирования, оптимизации и управления отраслями региональной экономики (жилищное строительство)	231
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
Tovar-moddiy resurslar harakati samaradorligini oshirishda UZEX faoliyatining joriy holatini baholash.....	238
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Mamatkulov Farrux Gulomjon o'gli	
Sog'liqni saqlash tizimida tadbirkorlik faoliyatining turlari	244
Solikhova Dildora Alisher qizi	

“O‘ztemiryo‘lyo‘lovchi” aining asisii faoliyatini samaradorligini oshirishda autsorsing xizmatini joriy etish strategik asoslari	250
Kaxarova Nilufar Yerkinjonovna	
Mintaqani kompleks rivojlantirishning metodologik asoslari va ustuvor yo‘nalishlari.....	256
Jumayeva Zulfiya Qayumovna	
Sog‘liqni saqlash tashkilotarida xarajatlar samaradorligini ta‘minlash masalalari	260
Raximova Maftuna Axmadjon qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida sof foydani taqsimlash bilan bog‘liq bo‘lgan soliq solish masalalari	264
Suyunov Otabek Shuxrat o‘g‘li	
O‘zbekiston qonunchiligida raqamli transformatsiya jarayonida elektron to‘lov kartalarini soxtalashtirishni jinoyatlashtirish	276
Maxsadaliyeva Maftuna Toxir qizi	
Mamlakatimizda intellektual xizmatlar bozorini rivojlantirish masalalari.....	281
Miyassarov Davron Abdurashid o‘g‘li	
Validation of the dutch eating behaviour questionnaire (DEBQ) in a sample of uzbek women.....	285
Khursana Usmanova, Dr Muhammad Bilal, Dilafuz Qo‘chqorova	
Iqtisodiy xavfsizlik tizimlarini o‘ziga xos jihatlari	295
Nabiyev Bexzod Shavkatovich, Bayboboeva Furuza Nabijonovna	
Davlat qarz siyosatini optimallashtirishda islomiy moliya instrumentlarining qo‘llanish imkoniyatlarini kengaytirish yo‘nalishlari	299
Tilabov Nasrulla Tashmurotovich	
Роль институциональных структур фондового рынка в обеспечении финансовой стабильности.....	305
Камилова Севара Анваровна	
The Impact of Digitalization on the Management System in the Entrepreneurial Environment of Uzbekistan.....	309
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
China’s Investment Strategy in Uzbekistan: Sectoral Trends and Strategic Implications (2013–2024).....	313
Maftuna Nuriddinova	
Qo‘shilgan qiymat solig‘i tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati	319
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
Raqamli boshqaruvning afzalliklari va uni rivojlantirish istiqbollari	324
Xolbayeva Marg‘uba Qazoqboyevna	
Korporativ boshqaruvning nazariy asoslari: O‘zbekistonda qo‘llanish imkoniyatlari.....	328
Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Audit organizations in Uzbekistan	332
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	
Xorijiy investitsiyalarning turlari va xususiyatlari	337
Gofurov Doston Boxromovich	
Mahalliy budjet mablag‘larining samaradorligini oshirishda auditning o‘rni.....	341
Primova Shaxnoza Komiljonovna	
Модели управления государственными финансами в зарубежных странах.....	345
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
O‘zbekistonning sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishi: yashil o‘sish indikatorlari tahlili	352
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Innovation management in the education system: practical challenges, international experience, and effective strategies based on the example of Uzbekistan.....	356
Imomov Inomiddin Abdulxamidovich, Egamberdiyev Farxod Botirovich	
Трансформация энергетического комплекса Узбекистана: текущее состояние и перспективы развития	363
Хмель Е.В., Мирджалилова Д.Ш., Дерюгина Е.А., Лозовская Н.А.	

Improving the efficiency of personnel management and optimizing labor costs in Sam Glass LLC.....	368
Musayeva Shoira Azimovna, Agzamov Avazkhon Talgatovich	
Interactive design and museum management: enhancing guided tours through IOT and virtual solutions.....	374
Ibrokhimova Aziza Abbasovna	
Hududlar investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	379
Imomova Kamola Novfal qizi	
"Innovatsion usulda baliq yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari (Sirdaryo tumani misolida)"	385
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	
Bank filial tarmoqlari samaradorligini baholashning xorijiy tajribasi va undan O'zbekiston banklari amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	392
Xoshimov Og'abek Nizomjon o'g'li	
Zamonaviy iqtisodiyotda davlat xaridlarinin elektron savdolarining o'rni	398
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Реализация концепции развития рынка зеленой экономики в сфере экономической безопасности Республики Узбекистан.....	401
Юнусова Римма Рахманбердиевна	
Tijorat banklaridan "foyda" solig'ini undirishning bugungi holati.....	408
Ergasheva Lobar Raxmatulla qizi	
O'zbekiston oziq-ovqat sanoatini iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari	415
Abasova Gulirano Rahmatullo qizi	
Xorijiy tajribalar asosida ekologik tadbirkorlikning innovatsion va investitsion yo'nalishlarini tashkil etish	419
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
Sanoat korxonalari jozibadorligini oshirishda marketing strategiyasini amalga oshirish xususiyatlari	424
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Turizm sohasida investitsion faoliyat: nazariy asoslar va amaliy yo'nalishlar.....	428
Ergashev Durdonaxon Aziz qizi	
Qashqadaryo viloyatida barqaror turizmning rivojlanish tendensiyalari va mavjud muammolar tahlili.....	432
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investitsion resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar.....	436
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Xususiyy banklar faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga ta'siri	441
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Mehnat resurslari tushunchasi, tarkibi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	447
Kobilova Zebo Bobokulovna	
Xorijiy davlatlar tajribasida moliyaviy siyosatning makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli.....	453
Jabborova Dilafruz	
The impact of exchange rate policy on the financial-monetary system and economic growth.....	459
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
Современные вызовы и модельные подходы к обеспечению конкурентоспособности банковской системы Узбекистана.....	464
Юлдашева С.Ш.	
Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish yo'llari	470
Ishimova Mohinur Absalomovna	
Innovative pathways for advancing sustainable tourism in Uzbekistan.....	477
Feruz Karimov	

Tijorat banklarida biznes subyektlari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari.....	482
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
O'zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanish bosqichlari va huquqiy-me'yoriy asoslari	488
Vafoyev Akmal Ikromovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishda Germaniya tajribasi	493
Pardayeva Maftuna Ulug'bek qizi	
Korxonalar moliyaviy faoliyati bo'yicha auditorlik risklarini xalqaro standartlar asosida baholash	497
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abduxalil-zoda Ra'no Muzaffar qizi	
Ishlab chiqarish xarajatlarining tarkibi va ularni pasaytirish usullari	501
Sodiqov Mirahror Abbos o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati.....	509
Sharopov Dilshodjon Raxmatullayevich	
The role of small business enterprises in enhancing the well-being of the population in Uzbekistan	513
Djalilova Shaxlo Ismoiljon kizi	
O'zbekistonda IPOlarni tashkil etish jarayonlari tahlili	518
Alikulov Azamat Tuygunovich	
Kichik sanoat zonalarini faoliyatining iqtisodiy-statistik tahlili (Surxondaryo viloyati misolida).....	522
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Hududlarning innovatsion turistik salohiyatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	528
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
Integrating circular economy principles in marketing and operations of grape export companies for green transition.....	534
Usmonova Diyora Mahmud kizi	
Foreign experiences of improving the quality of services in the field of tourism.....	541
Raxmonov Siyovush Turob ugli	
Z avlodining iste'dodli vakillari uchun raqobat: davlat boshqaruvi sektorining maqsadga yo'naltirilgan raqamli avlodni jalb etish strategiyalari.....	546
Nosirova Shaxzoda Bohodir qizi	
O'zbekiston Respublikasida uglerod solig'ini joriy etish orqali soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirish imkoniyatlari: ekologik, iqtisodiy va institutsional yondashuv	560
Jo'rayev Ahmad Saitnazar o'g'li	
Tijorat banklari reytingiga ta'sir qiluvchi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili.....	566
Karabayev Nodir Abduhamidovich	
Budjet tashkilotlarida tuziladigan moliyaviy hisobotlarning ahamiyati.....	578
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	582
Хусейнов Рахим Али оглы	
Zamonaviy HR texnologiyalarining korxonalar samaradorligiga ta'siri: "O'zbekiston temir yo'llari" AJ tajribasi.....	589
Xursanova Gulshan Ravshan qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion menejment strategiyalarining samaradorligini oshirish yo'llari	593
Pulatova Dildora Abdushukurovna	
Oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning bugungi kunda o'rni va ahamiyati.....	600
Xolmirzayeva Gulruxsor Maxammetovna	
Интеграция информационно-коммуникационных технологий в зеленую экономику: цифровые технологии для устойчивого развития.....	604
Бозорова Ирина Жуманазаровна	

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliyashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	608
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Цифровизация зеленой экономики: синергия технологий для устойчивого будущего	616
Мухамадиева Кибриё Баходировна, Умарова Надира Рахмановна, Шарипова Зулфия Шокиржоновна, Эшпулатова Хусния Мирғолиб кизи	
O'zbekistonda to'qimachilik mahsulotlari bozori va rivojlanishi	621
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna	
Samarqand viloyatida tikuv-to'qimachilik sanoatining rivojlanish holati va ishlab chiqarish hajmining prognozi.....	629
Ikramova Taxmina Latifovna	
Повышение эффективности управления рисками в проектах государственно-частного партнерства в сфере услуг	639
Айтбаева Гульзада Куанышбаевна	
Surxondaryo viloyati iqtisodiy o'sish darajalarini ekonometrik modellashtrish	645
Pardayeva Ma'rifat Muzaffarovna	
Зарубежный опыт развития экономики ресурсно-сырьевых регионов: модели диверсификации и возможности адаптации.....	654
Севара Кахрамоновна Хакбердиева	
Xizmat ko'rsatish sohasida raqobatbardoshlikni oshirishning ahamiyati	658
Abduvoxidova Mohinur Akmalovna	
O'zbekiston sug'urta bozorida esg va yashil moliya instrumentlaridan foydalanish holati va imkoniyatlari.....	662
Zoyirov Laziz Subxonovich	
Xorazm viloyatida transport xizmatlari ko'rsatishning amaldagi holati tahlili va uni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	668
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	
Ulgurji savdo qoidalari va chakana savdodan farqli tomonlari	678
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
Xalqaro integratsiya jarayonlarida raqamli iqtisodiyotning o'rni.....	684
Zaripov Xurshid Zakir o'g'li	
Mahalliy budjetlar daromadlari va xarajatlarining hozirgi holati	690
Himmatov Abdisamat Xalilovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholining moliyaviy madaniyatini rivojlantirish muammolari va istiqbollari	696
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	
Цели устойчивого развития и роль цифровых платформ в сфере трудовой миграции	702
Газиёва Сулхия Саидмашрафовна	
Onlayn savdo maydonchalarida mijoz sodiqligini shakllantirishda marketing strategiyalarining o'rni	706
Baxromov Xudoyor Xabibullo o'g'li	
Методологические основы оценки эффективности «зеленых» технологий в строительном секторе	710
Тожиева Дилфуза Бабамуратовна	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlar auditi masalalarini rivojlantirish.....	715
Mahmudov Saidjamol Kadirjanovich	
O'zbekiston Respublikasi soliq ma'murchiligini takomillashtirish jarayonlari	722
Mahmudova Sevara Rahmat qizi, Almardonov Muxammadali Ibragimovich	
Improving the efficiency of modern housing fund management system	726
D.A. Berdiyeva, Aminova Naima Umar qizi	
Kichik va o'rta biznes subyektlari eksport salohiyatini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	731
Abduqahhorov Azizbek Abdullo o'g'li	

From Science to Business: How Universities Stimulate Innovation.....	735
A. Bobozhonov, A.M. Shatre, V. Kirilova Vladimirova, R.Kh. Karlibaeva	
Tashkilotlarda risklarni boshqarish strategiyalarining samaradorligini baholash: nazariy va amaliy yondashuvlar	740
Husanova Dilnura Mamrajab qizi	
Turli mulkchilik shakllaridagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining ekologik auditing nazariy jihatlarini	744
Abdullayev Xurshidjon Nazrullo o'g'li	
Sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruv samaradorligini oshirish omillari.....	749
Ne'matullayev Abdurasulxon Ximaydulla o'g'li	
Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida innovatsion korxonalar boshqaruvi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi amal qilish xususiyatlari	755
Naimov Azamat Xikmatovich	
Mamlakatimizda chet el investitsiyasi ishtirokidagi korxonalalar faoliyatini rivojlantirish.....	758
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Shuxratov Azizbek A'zamjon o'g'li	
Qurilgan organik mevalar eksportini rivojlantirishda yashil marketing strategiyalaridan foydalanish.....	764
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasining asosiy ko'rsatkichlari.....	769
Ernazarov Gulam Bekbayevich	
Kichik biznes subyektlarida innovatsion faoliyatni baholash va rivojlantirish mexanizmlari.....	774
Mavrolov Ravshan Nematjonovich	
Barqaror rivojlanish va korxonalarda barqarorlikni ta'minlash zaruriyati.....	780
Yakubova Dilfuza	
Yashil iqtisodiyot sharoitlarida barqaror rivojlanish, yashil texnologiyalar va ekologik menejmentning o'rni	785
Dilmurodov Abbas Anvar o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasi faoliyatini davlat tomonidan muvofiqlashtirish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish	788
Tuxtamishev Shodimurod Qurbonboyevich	
Tijorat banklarida chakana bank xizmatlarini rivojlantirish.....	795
Axmedov G'ofurjon G'ulomjonovich	
Turizm sohasini ekonometrik modellashda qo'llaniladigan ekonometrik usullar va amaliy imkoniyatlar	801
Shukurov Ikrom Abdurashitovich	
Sanoat tarmoqlarida investitsiyalar strukturasining iqtisodiy samaradorligi va innovatsiyalarni rag'batlantirish.....	807
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi	
Mintaqa ziyorat turizmi samaradorligini oshirishda ekonometrik modellardan foydalanish.....	812
O'rinova Durdona Botir qizi	
Kichik biznes rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni pest (siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik, texnologik omillar) tahlili.....	816
Israilov Rustam Ibragimovich	
Qazib olish sanoati korxonalarini moliyaviy sog'lomlashtirishda muammolar va salbiy omillar: tahlil va zamonaviy yondashuvlar	825
Abduraxmanov Davron Burxanjonovich	
O'zbekistonning milliy merosi boyliklaridan turizmga foydalanish yo'llari	830
Samarov Xonqul Qahhorovich	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investision resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar	835
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Iqtisodiyotning ekologik transformatsiyasi sharoitida ijtimoiy o'sishni indikativ baholash metodologiyasi.....	841
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li	

Bojxona xizmati fiskal faoliyatini takomillashtirish istiqbollari.....	847
Pardayev To'liqin Nasirovich, Farxodov Farrux Furqatovich, Nomozov Abduvohid bdurazzoq o'g'li	
Механизмы устойчивого управления малым и средним бизнесом в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта.....	852
Зокирова Фарангиз Тулкиновна	
Yashil bank xizmatlari va uni joriy etish bilan bog'liq muammolar.....	862
Makhmudova Mukhlisa Kodirjon kizi	
Barqaror qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirlarida transport tizimlarini optimallashtirish.....	867
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Moliyaviy rejalashtirishning ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni.....	874
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Mintaqa sanoatida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va infratuzilmasini tashkil etish.....	881
Salayev Jasurbek Komilovich	
Surxondaryo viloyatida 2010–2024-yillardagi yalpi hududiy mahsulotining iqtisodiy statistik tahlili.....	888
Ismoilov Davronbek Ilxomjon o'g'li	
Yashil obligatsiyalar va barqaror moliyalashtirishning davlat qarzi siyosatiga ta'siri.....	893
Tilabov Nasrulla Tashmurotovich	
Модели Альтмана и Таффлера как инструмент диагностики финансовой устойчивости предприятий.....	897
Утемуратова Бибихон Даниловна	
Individual tadbirkorlik va mustaqil bandlik asosida olinadigan daromadlarni soliqqa tortishning fundamental asoslari.....	903
Yakubov San'abek Ravshanbekovich	
China's trade relations with Central Asia: an empirical analysis based on the trade gravity model.....	912
Ye Maoqing	
O'zbekistonda turizm sohasida smart texnologiyalar joriy etishning holati va yo'nalishlari.....	920
Qutbiddinov Shamsiddin Kamoliddin o'g'li	
Application of modern information systems in the assessment of the technical condition of the equipment of electrical energy networks.....	924
Sobirov Muzaffar Azatovich	
Стратегическое управление экономическим потенциалом Узбекистана.....	932
Садуллаева Муслимахон Саидамировна	
Auditda raqamli texnologiyalarni qo'llash tarixi va istiqbollari.....	936
Muydinov Erkin Djамaldinovich	
Bank majburiyatlari va aktivlarining vaqtinchalik nomutanosibliklari riskini kamaytirish.....	940
Ibrohimov D.M.	
Priority directions and legal bases of improving of the tax system of the Republic of Uzbekistan.....	945
Sadikov Iskandar Gayratovich	
Kambag'allikni qisqartirishda tadbirkorlik va bandlikni moliyaviy qo'llab-quvvatlash.....	950
Karshiyev Keldiyor Eshpulatovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish uchun ijtimoiy himoya va mehnat bozoriga kirishni kuchaytirish.....	954
Mamashokirova Iroda Samar qizi	
Soliq ma'murchiligi va raqobat muhitining o'zaro bog'liqligini nazariy asoslari.....	958
Donaboyev Jahongir Husan o'g'li	
Региональный туристский кластер – как инструмент повышения эффективности экономики региона.....	965
Юсупова Нигина Тажиевна	
Bank tizimida esg omillarining samaradorligini oshirishda marketing tadqiqotlaridan foydalanishning nazariy va uslubiy asoslari.....	971
Xoliyov Murod Qahramon o'g'li	

Теоретические взгляды на цифровую экономику, цифровую трансформацию	977
Шарипова Шахло Истамовна	
Qoraqalpog'iston Respublikasining raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlari va strategik yo'nalishlari	982
Tleubergenov Raxat Shahibaevich	
Mintaqalar transport tizimini kompleks rivojlantirish istiqbollarini tadqiq etishning ilmiy-uslubiy asoslari	986
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
Loyiha boshqaruvida amaliy misollar orqali jinoyat holatlarini tahlili	994
To'yqulov Abbosjon Ali o'g'li	
Advancing tourist safety management in Uzbekistan's growing tourism industry: a systems theory approach	999
Laylo Primova	
Qoraqalpog'iston Respublikasida maishiy xizmatlar sifatini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishdagi muammolar	1006
Yerejepova Bibisara Abibullayevna	
Основные проблемы и вызовы в создании умных городов	1010
Хакбердиева Нозима Кахрамоновна	
Qurilish obyekti smeta narxlarini aniqlashdagi muammolar va ularning oqibatlarini	1015
Asadova Maftuna Sa'dullaevna	
Mintaqani barqaror rivojlantirishda paxta-to'qimachilik klasterlari salohiyatini oshirish	1020
Ismailov Temur Pulatovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlari samaradorligi: statistik ko'rsatkichlar va ekonometrik modellarning tahlili	1024
Sharipov R.S.	
Sanoat infratuzilmasining tarkibiy tuzilishi va tartibga solish mexanizmlari	1030
Rasulov Jamshid Karimovich	
To'qimachilik sanoati korxonalarida eksport salohiyatini rivojlantirishda boshqaruv jarayonlarini o'ziga hos xususiyatlari	1036
Salimjonova Zilolaxon Salimjon qizi	
Budjetdan tashqari pensiya jamg'armasi tomonidan so'ngi yillarda amalga oshirilgan ishlar moliyaviy tahlili	1040
Sherjonov Sherjon Alijan o'g'li	
Qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarining rivojlanishni boshqarish tizimini takomillashtirish	1045
Smetov Murat Inyatovich	
Sanoat investitsion salohiyatini amalga oshirish mexanizmining mahalliy va xorijiy tajribalarini qiyosiy tahlili	1050
Bayniyazova Malika Polatovna	
Korxonalarda raqamli marketing strategiyalarining shakllanishi va ularning bozor raqobatbardoshligiga ta'siri	1056
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
Руководство страховыми операциями: стратегический подход	1062
Тулаев Дилшод Юсуфович	
Sanoatni rivojlantirishda innovatsion boshqarishni takomillashtirish strategiyasi	1068
Qalmuratov Baxtiyar Seytmuratovich	
Tijorat banklari faoliyatida raqamli chakana xizmatlarni takomillashtirish yo'llari	1073
Axmedov G'ofurjon Gulomjonovich	
Maktab o'quv dasturlariga turizm va mehmondo'stlik tarmog'ini integratsiyalashning soha rivojidadagi ahamiyati	1078
Nilufar Raxmonova Yorqinovna	
Namangan viloyatidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari salohiyati	1083
Abdusattorov Sodiqjon Hakimjon o'g'li	

Инновационные подходы к обеспечению экологической и экономической устойчивости в области энергосбережения и эффективного управления водными ресурсами	1088
Бегмуллаев Отабек Ирисалиевич, Ешмирзаев Содиқжон Еркинбой угли, Кохарова Далира Рустам кизи	
Kimyo sanoati korxonalarida investitsion loyihalarni boshqarish orqali raqobatbardoshlikni oshirish	1095
Sabirov Oybek Shavkatbekovich	
Зеленая экономика и устойчивое развитие: экономический взгляд.....	1100
Акбаралиева Сугдиёна Улугбек кизи, Ахмедиева А.Т.	
Raqamli iqtisodiyot orqali investitsiyalarni jalb qilish va O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirish istiqbollari.....	1105
Norpo'latov Azizbek Baxtiyor o'g'li	
Инновационные факторы развития аграрного производства региона.....	1109
Сирождидинов Икромиддин Кутбиддинович	
Анализ развития зеленой экономики в глобальном контексте и в Республике Узбекистан.....	1114
Хусаинов Равшан Рахимович	
Marketing jarayonlarida emotsional intellektning roli va uning neyromarketing strategiyalari samaradorligiga ta'siri	1120
Pulatova Nigoraxon Nurullaevna	
O'zbekiston hududlarida aholi bandligi tahlili (2020–2024-yillar).....	1124
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	

O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA AHOLI BANDLIGI TAHLILI (2020–2024-YILLAR)

Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich

Buxoro davlat texnika universiteti tayanch doktoranti

Email: t.t.xojiyev@buxdu.uz

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston hududlarida 2020–2024-yillar davomida aholi bandligining dinamikasi va hududlararo tafovutlari tahlil qilingan. Rasmiy statistika asosida xizmatlar, sanoat va qishloq xo'jaligi sohasidagi ish o'rinlari o'zgarishi, pandemiya davrida yuzaga kelgan qisqarish va keyingi yillardagi tiklanish jarayonlari ko'rsatib berilgan. Hududlar kesimida bandlik darajasidagi nomutanosibliklar, ayollar va yoshlar bandligidagi cheklovlar hamda migratsiya oqimlarining ta'siri yoritilgan. Xulosa va tavsiyalar rasmiy bandlikni kengaytirish, kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va mehnat ko'nikmalarini oshirish zaruriyatiga qaratilgan.

Kalit so'zlar: aholi bandligi, hududlararo tafovut, mehnat bozori, migratsiya, kichik biznes.

Abstract: The article analyzes the dynamics of employment and regional disparities in the regions of Uzbekistan for 2020–2024. Based on official statistics, it shows changes in jobs in the services, industry and agriculture sectors, the reduction during the pandemic and the recovery processes in subsequent years. Disparities in employment levels across regions, restrictions on women's and youth employment, and the impact of migration flows are highlighted. Conclusions and recommendations focus on the need to expand formal employment, support small businesses, and improve labor skills.

Key words: employment, regional disparities, labor market, migration, small business.

Аннотация: В статье анализируется динамика занятости и региональные различия в регионах Узбекистана за 2020–2024 годы. На основе данных официальной статистики показаны изменения в занятости в сфере услуг, промышленности и сельском хозяйстве, сокращение занятости в период пандемии и процессы восстановления в последующие годы. Отмечены различия в уровнях занятости по регионам, ограничения занятости женщин и молодежи, а также влияние миграционных потоков. Выводы и рекомендации акцентируют внимание на необходимости расширения формальной занятости, поддержки малого бизнеса и повышения квалификации рабочей силы.

Ключевые слова: занятость, региональные различия, рынок труда, миграция, малый бизнес.

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida mehnat bozorini rivojlantirish va aholi bandligini ta'minlash masalalari davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Chunki barqaror iqtisodiy o'sish, hududlarning ijtimoiy rivojlanishi va aholining farovonligi bevosita samarali bandlik tizimi bilan chambarchas bog'liqdir. 2020–2024-yillar davomida pandemiya oqibatlarini, global iqtisodiy beqarorlik va ichki strukturaviy o'zgarishlar mehnat bozorida sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Xizmatlar sektorida vaqtinchalik qisqarish, qishloq xo'jaligida mavsumiy bandlik ulushining ortishi, sanoatda esa yangi ishlab chiqarish korxonalari hisobiga qo'shimcha ish o'rinlari yaratilishi kuzatildi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekiston Respublikasining 20.10.2020 yildagi "Aholi bandligi to'g'risida"gi O'RQ-642-son¹ Qonuni aholining mehnat qilish huquqlarini kafolatlash, bandlik siyosatini davlat tomonidan tartibga solish va ishsizlikning oldini olishga qaratilgan asosiy huquqiy hujjatdir. Qonunda band aholi va ishsizlik tushunchalari, davlatning ish o'rinlarini yaratish va qo'llab-quvvatlashdagi vazifalari, fuqarolarning kasb tanlash, qayta tayyorlanish va bandlik xizmatlari orqali bepul yordam olish huquqlari belgilangan. Shuningdek, ishsizlarni ijtimoiy himoya qilish, ularga nafaqa tayinlash, kasbiy o'qitish va yangi ishga joylashtirish mexanizmlari ko'zda tutilgan bo'lib, ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar — yoshlar, ayollar va nogironlarning bandligini ta'minlashga alohida e'tibor qaratiladi [1].

¹ <https://lex.uz/ru/docs/-5055690>

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Bandlik sohasida davlat siyosatini yanada takomillashtirish va mehnat organlari faoliyati samaradorligini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" Farmoni bandlik sohasini tubdan isloh qilishga qaratilgan bo'lib, unda yangi ish o'rinlarini yaratish, aholini kasb-hunarga o'qitish, ishsizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, yoshlar va ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarni ish bilan ta'minlash bo'yicha mexanizmlarni kuchaytirish belgilangan. Farmon mehnat organlari faoliyatini raqamlashtirish, yagona elektron bazani joriy etish va ularning samaradorligini oshirish orqali mehnat bozorida zamonaviy boshqaruv tizimini shakllantirishni nazarda tutadi [2].

Iqtisodiy taraqqiyot va mehnat bozori munosabatlarini o'rganishda ko'plab fundamental nazariyalar shakllangan. Xususan, mashhur iqtisodchi, rivojlanish iqtisodiyoti nazariyasining asoschilaridan biri Artur Lyuisning ikki sektorli modeli rivojlanayotgan mamlakatlarda ortiqcha ishchi kuchi mavjud agrar sektordan mehnatning sanoatga oqib o'tishi hisobiga iqtisodiy o'sish ro'y berishini ta'kidlaydi. Lyuis modelida qishloq xo'jaligidagi "ortiqcha" bandlik tufayli mehnat mahsuldorligi nolga teng bo'lgan ishchilar shaharlarga ko'chib o'tib, sanoat tarmoqlarida ishga joylashadi; bu jarayon dastlab ish haqlaridagi tafovut bilan rag'batlantiriladi va ortiqcha mehnat resurslari sanoatga singib ketguncha davom etadi [3].

Shahar va qishloq o'rtasidagi mehnat migratsiyasining nozik jihatlari amerikalik iqtisodchilar Maykl Todaro va Harris-Todaro modellari ochib beradi: ularga ko'ra, migratsiya qarorlari shahar va qishloqdagi kutilayotgan daromadlar farqiga asoslanadi [4]. Natijada, ish qidirib shaharga kelganlar soni shahar iqtisodiyoti yaratgan ish o'rinlaridan ko'p bo'lsa, rasmiy ish topa olmagan migrantlar qatlamining shakllanishi va shahar ishsizligi darajasining oshishi kuzatiladi [5]. Ushbu hodisa "urbanizatsiya paradoksi" bo'lib, bandlikning hududlar bo'yicha nomutanosibligini izohlashga yordam beradi.

Bandlik tarkibidagi tarkibiy siljishlar va tengsizlik masalasida klassik yondashuvlardan biri bu mashhur iqtisodchi va statist, iqtisodiy o'sish nazariyasi bo'yicha Nobel mukofoti sovrindori Saymon Kuznetsning g'oyalari: u iqtisodiy o'sish jarayonida daromadlar tengsizligi dastlab oshib, keyinchalik pasayishini (inverted-U shaklidagi Kuznets egri chizig'ini) ilmiy asoslab bergan. Kuznets buni birinchi navbatda iqtisodiyotda qishloq xo'jaligining ulushi pasayib, mehnat kuchi past daromadli agrar sektordan yuqori daromadli sanoat va xizmatlar sektoriga o'tishi bilan bog'liq tarkibiy o'zgarishlar orqali izohlagan [6]. Demak, nazariy jihatdan iqtisodiy rivojlanish davrida hududlar va tarmoqlar o'rtasida bandlik va daromad tafovutlari avval kengayib, yetarlicha industriallashtirishga erishilgach qisqarishi kutiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda ma'lumotlar O'zbekiston Davlat statistika qo'mitasi rasmiy hisobotlari, mehnat bozoriga oid yillik byulletenlar va xalqaro tashkilotlarning ochiq ma'lumotlar bazalaridan olindi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy tahlil, dinamik qatorlar usuli va hududlar kesimidagi statistik ko'rsatkichlarni solishtirish orqali qayta ishlanib, mehnat resurslari va bandlik darajasi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bandlikning iqtisodiy o'sish bilan o'zaro aloqasi dinamik kategoriya bo'lib, O'zbekiston kabi transformatsion iqtisodiyotlarda sezilarli tarkibiy o'zgarishlar bilan kechmoqda. Rasmiy ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, 2020–2024-yillarda mamlakat yalpi ichki mahsuloti barqaror o'sdi va iqtisodiyotning tuzilmasida sanoat hamda xizmatlar ulushi oshib bordi. Biroq, bandlik tuzilmasida agrar sektor hissi hana yuqori bo'lib, 2021-yilda jami ish bilan band aholining qariyb 30 foizi qishloq xo'jaligi, o'rmon va baliq xo'jaligi tarmoqlarida edi [7]. Bu esa Lyuis nazariyasida tasvirlanganidek, an'anaviy sektorda hali ham ortiqcha mehnat resurslari saqlanib qolayotganini anglatadi. Darhaqiqat, ko'plab qishloq aholisining yashirin ishsizligi (to'liqsiz bandligi) mavjud bo'lib, ular qishloqda to'liq band bo'lmagani uchun ish qidirish maqsadida shaharlarga yoki xorijga ketishga moyil [8].

O'zbekiston iqtisodiy geografiyasi jihatidan hududlar o'rtasida bandlik va daromad ko'rsatkichlarida sezilarli tafovutlar mavjud. Adabiyotlarda ta'kidlanishicha, mamlakatimiz poytaxti Toshkent shahri va ayrim iqtisodiy markazlar (masalan, Toshkent viloyati, sanoati rivojlangan Farg'ona vodiysi viloyatlari) bandlik imkoniyatlari va ish haqi darajasi bo'yicha respublikaning chekka hududlari (masalan, Qoraqalpog'iston, Surxondaryo viloyati) dan ancha ilgari ketgan [9].

2020-yilda yuz bergan COVID-19 pandemiyasi O'zbekiston mehnat bozoriga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Karantin cheklovlari va iqtisodiy faollikning pasayishi natijasida ishsizlik darajasi keskin oshib, yil davomida 10% dan yuqori darajada qayd etildi; masalan, 2020-yilning birinchi yarmida rasmiy ishsizlik 13,2% ga yetib, ish qidiruvchilar soni 1,94 mln kishiga ortdi [10]. Yil yakuniga kelib esa ishsizlik darajasi biroz pasayib, 10,5% ni tashkil etdi [11]. Buning aks ta'siri sifatida, 2020-yilda mamlakat bo'yicha ish bilan band aholining umumiy soni atigi 13,2 mln kishini tashkil etib, bandlik darajasi keskin qisqardi [12].

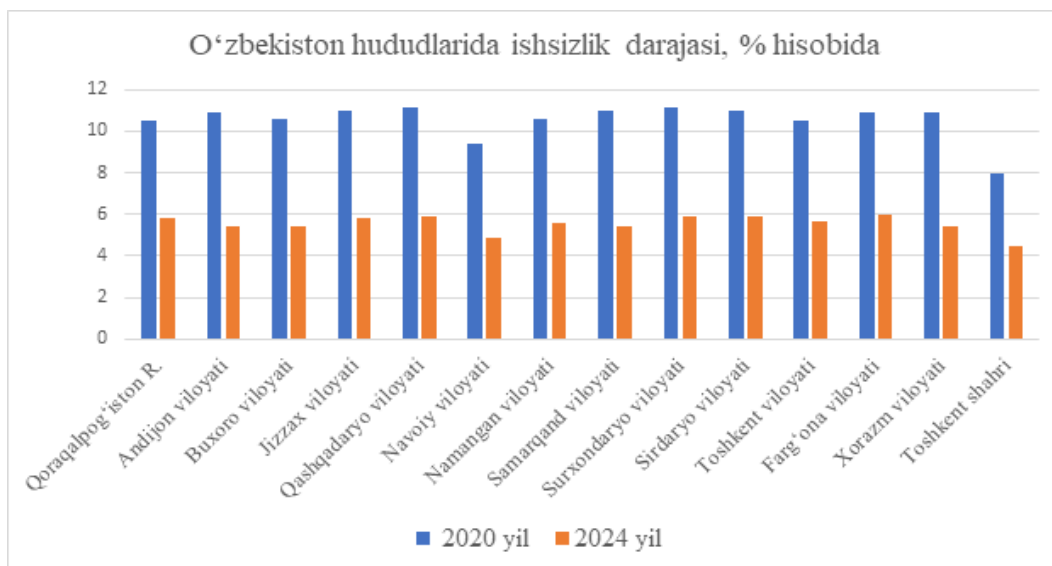
2021-yildan boshlab mehnat bozori ko'rsatkichlari tiklana boshladi. Iqtisodiy faollikning qayta o'sishi tufayli 2021-yilda ishsizlik darajasi 9,6% gacha pasaydi (2020-yilgi 10,5% dan). Bu davrda band aholining soni ham ortib, 2021-yil boshida 13,2 mln bo'lgan ish bilan bandlar soni yil oxiriga kelib sezilarli darajada ko'paydi. 2022-yilda ushbu ijobiy tendensiya davom etdi – rasmiy ishsizlik 8,9% ga tushdi va bandlik darajasi 68% atrofida qayd etildi. Davlat statistika ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilning 9 oyi yakunida mehnat resurslari soni 19,5 mln kishiga yetgan bo'lib, shundan 13,8 mln kishi ish bilan band edi (iqtisodiy faol aholining 91,4% i).

2023-yilda mehnat bozoridagi ijobiy siljishlar yanada kuchaydi – yil yakunida band aholining soni avvalgi yilga nisbatan 312 ming kishiga (2,3%) oshdi. Natijada, 2023-yil umumiy ishsizlik darajasi 6,8% gacha pasayib, pandemiyagacha kuzatilmagan darajada past ko'rsatkichga erishildi. 2024-yil boshiga kelib ishsizlik yanada kamayib, 5,5% atrofida qayd etildi [13]. Ushbu raqamlar bandlik bo'yicha olib borilgan siyosat va iqtisodiy tiklanish samaradorligidan dalolat beradi.

2020–2024-yillar davomida iqtisodiyot tarmoqlari kesimida ishchi kuchi tarkibida sezilarli strukturaviy o'zgarishlar ro'y berdi. Pandemiya davridagi qisqa susayishdan so'ng, qurilish va savdo sohalari bandlik o'sishiga eng katta hissa qo'shdi, ayniqsa 2022–2023-yillarda bu tarmoqlarda yangi ish o'rinlari ko'paydi. Aksincha, qishloq xo'jaligi sohasida band bo'lganlar soni biroz qisqardi. Bu jarayonlar iqtisodiyotning xizmatlar va sanoat tarmoqlari hisobiga diversifikatsiyalashayotganini ko'rsatadi. Jumladan, 2023-yil birinchi choragida iqtisodiyotda ishsizlik darajasi 6,8% gacha pasayishi aynan qurilish, savdo va xizmat ko'rsatishdagi bandlik kengayishi evaziga ta'minlandi. Shu bilan birga, mehnat bozorida bo'sh ish o'rinlari soni ham sezilarli oshib, 2023-yil oxirida ochiq vakansiyalar 36,8 mingtagacha yetdi (o'tgan yil dekabriga nisbatan +14%). Bu ko'rsatkichlar mamlakatda bandlikning o'sishi barqaror tus olganini va pandemiyadan keyin mehnat bozorining tiklanishi izchil kechayotganini tasdiqlaydi.

Respublika miqyosidagi ijobiy dinamika fonida 2020–2024-yillarda mamlakatimizning 14 hududi bo'yicha bandlik ko'rsatkichlarida sezilarli farqlar kuzatildi. Avvalo, 2020-yilda pandemiya ta'siri barcha hududlarda ishsizlik darajasini oshirgan bo'lsa-da, uning miqyosi mintaqalar bo'yicha bir xil bo'lmadi. Masalan, 2020-yil yakunida eng yuqori ishsizlik darajalari Jizzax (11,0%), Surxondaryo (11,1%), Qashqadaryo (11,1%), Samarqand (11,0%) viloyatlarida va Qoraqalpog'iston Respublikasida (10,5%) kuzatildi. Aksincha, sanoat va xizmatlar sektori rivojlangan hududlarda – Toshkent shahri (8,0%), Navoiy viloyati (9,4%) hamda Toshkent viloyatida (10,5%) ishsizlik darajasi nisbatan past edi.

2024-yilga kelib hududlar o'rtasidagi bandlik tafovutlari biroz yumshadi. Davr davomida barcha viloyatlarda ishsizlik darajasi deyarli yarim barobarga qisqardi. Quyidagi rasmda 2020 va 2024-yillarda O'zbekistonning har bir hududida ishsizlik darajasi ko'rsatkichi solishtirma ravishda keltirilgan (1-rasm):

1-rasm. O'zbekiston hududlarida ishsizlik darajasi, (foiz hisobida, %)

2020 va 2024-yillarda hududlar kesimida ishsizlik darajasi (foizlarda) ko'rsatkichlari tahlil qilindi. 2020-yil ko'rsatkichlari pandemiya inqirozi tufayli keskin oshgan bo'lsa, 2024-yilga kelib barcha hududlarda ishsizlik sezilarli darajada pasaygan.

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, oxirgi to'rt yillikda barcha hududlarda bandlik holati yaxshilangan. Eng yuqori ishsizlik darajalariga ega bo'lgan viloyatlar ham 2024-yilda bir xilda ~6% atrofida ko'rsatkichga tushdi. Xususan, Samarqand viloyatida ishsizlik 2020-yilgi 11,0% dan 2024-yilda 5,4% ga kamayib, 5,6 foiz

punktga pasaydi. Xuddi shunday, Surxondaryo va Jizzax viloyatlarida ishsizlik darajasi taxminan 5 punktga qisqarib, 2024-yilda 6% dan kamroq bo'ldi (ilgari 11% atrofida edi). Qoraqalpog'iston Respublikasida ham 2020-yildagi 10,5% o'rniga 2024-yilda atigi 5,8% ishsizlik kuzatildi. Shu tariqa, mehnat bozorida nisbatan og'ir hisoblangan hududlar bandlik borasida sezilarli yutuqlarga erishdi.

Boshqa tomondan, avvalgi yillarda ishsizlik nisbatan past bo'lgan Toshkent shahri, Navoiy viloyati va Toshkent viloyatida ko'rsatkichlar mutanosib ravishda yana-da yaxshilandi. Toshkent shahrida ishsizlik 2024-yilda 4,5% gacha pasayib, mamlakatda eng past darajada bo'ldi. Navoiy viloyati (4,9%) va Buxoro hamda Xorazm viloyatlari (5,4% atrofida) ham eng quyi ishsizlik darajalariga ega hududlar sirasiga kiradi. Ushbu hududlarda bandlik darajasi yuqoriligi ularning sanoat salohiyati va iqtisodiy faolligi bilan bog'liq bo'lib, mehnat bozorida ish o'rinlari taklifi nisbatan ko'pligini anglatadi.

Masalan, 2023-yilda mamlakat bo'yicha mavjud bo'sh ish o'rinlarining 60% ga yaqini aynan Toshkent shahri hissasiga to'g'ri kelgan bo'lib, Samarqand viloyati (11%) va Toshkent viloyati (9%) keyingi o'rinlarda turadi. Bu hududlar iqtisodiyoti boshqa mintaqalarga nisbatan jadalroq rivojlanayotgani va yangi ish o'rinlari yaratish bo'yicha yetakchilik qilayotganini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mamlakatimizda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun aholi bandligini oshirish siyosati hududiy yondashuv asosida davom ettirilishi zarur hisoblanib, buning uchun chekka hududlarda sanoat va xizmatlar sektorini rivojlantirish, yoshlar va ayollar bandligini qo'llab-quvvatlovchi dasturlarni kengaytirish, norasmiy bandlikni rasmiylashtirishni jadallashtirish, migratsiyani kamaytirish maqsadida mahalliy mehnat bozorida yuqori daromadli ish o'rinlari yaratish dolzarb hisoblanadi.

Hududlararo tafovutlarni kamaytirish maqsadida mehnat resurslari ortiqcha bo'lgan viloyatlarda sanoat va xizmatlar sektorini rivojlantirish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, infratuzilma loyihalarini amalga oshirish orqali yangi ish o'rinlari yaratish, o'zini o'zi band qilganlarni rasmiylashtirish jarayonlarini soddalashtirish, soliq va ijtimoiy sug'urta tizimiga jalb qilishni rag'batlantirish hamda mehnat shartnomalari va elektron hisobini keng tatbiq etish zarur.

Yoshlar bandligini kuchaytirishda kasb-hunar maktablari va oliy ta'lim muassasalarini mehnat bozori talablari bilan muvofiqlashtirish, dual ta'lim tizimini kengaytirish, startaplar va yosh tadbirkorlarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash dasturlarini kengaytirish, ayollar uchun moslashuvchan ish rejimlari, masofaviy bandlik shakllarini rivojlantirish, bolalar parvarishi infratuzilmasini yaxshilash va ayollar tadbirkorligini rag'batlantirish muhim hisoblanadi.

Tashqi mehnat migratsiyasini tartibga solish va huquqiy himoyani kuchaytirish, qaytgan migrantlarni ichki mehnat bozoriga moslashtirish uchun qayta tayyorlash va kredit dasturlarini kengaytirish, hududlarda yangi texnologiyalarni joriy etish orqali yuqori malakali ish o'rinlari yaratish, "yashil iqtisodiyot" va raqamli xizmatlar sohasida bandlikni kengaytirish maqsadga muvofiq sanaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 20-oktabrdagi "Aholi bandligi to'g'risida"gi O'RQ-642-son Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2017-yil 24-maydagi "Bandlik sohasida davlat siyosatini yanada takomillashtirish va mehnat organlari faoliyati samaradorligini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" PF-5052-son Farmoni
3. Lewis, W. A. (1954). Economic Development with Unlimited Supplies of Labour. The Manchester School, 22(2), 139–191 b.
4. Todaro, M. (1997). Economic Development (6th ed.). New York: Addison Wesley.
5. <https://fiveable.me/>
6. Kuznets, S. (1971). Economic Growth of Nations: Total Output and Production Structure. Cambridge, MA: Harvard University Press.
7. <https://ajtmr.com/>
8. Lewis, W. A. (1954). Economic Development with Unlimited Supplies of Labour. The Manchester School, 22(2), 139–191 b.
9. Jahon banki. (2021). Uzbekistan: Jobs Diagnostic. Washington, DC: World Bank Group.
10. Respublika Mehnat vazirligi. (2023). Yillik hisobot: Bandlik va mehnat bozorini rivojlantirish natijalari. Toshkent.
11. Davlat statistika qo'mitasi. (2021–2024). O'zbekiston Respublikasida aholi bandligi va ishsizlik ko'rsatkichlari. Toshkent: Stat.uz.
12. <https://review.uz/>
13. Davlat statistika qo'mitasi. (2021–2024). O'zbekiston Respublikasida aholi bandligi va ishsizlik ko'rsatkichlari. Toshkent: Stat.uz.
14. Hojiyev Tal'at Toshpo'lotovich. Samarali tadbirkorlik faoliyatini klaster asosida tashkil qilishning ahamiyati. Results of National Scientific Research International Journal 2023y, 301-b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>